

DEĞİŞEN SINIF İÇİ ÖĞRETİM ORTAMLARI VE ŞARKILARININ YABANCI DİL ÖĞRETİMİNDE ARAÇ OLARAK KULLANILMASI

Yard. Doç. Dr. Füsun ATASEVEN*

Son yıllarda yabancı dil öğretimi için pazarlanan çok sayıda araç gerecin ortaya çıkması öğretene bunlar arasından bir seçim yapmaya zorlamaktadır. Genellikle en son çıkan yöntem ve materyali olduğu gibi benimseme yoluna giden öğretmen ve ilgililerse kısa bir uygulamadan sonra sonuçtan hoşnut kalmayıp bir başkasını denemeye karar vermektedirler. Oysa yöntem, araç gereç seçimi çok sistemli bir çözümleme çalışmasını gerektirir. Ayrıca, öğretmen yabancı dil derslerinde kullanacağı öğretim ortamlarını kendi oluşturarak her yıl önüne gelen öğrenen grubuna uygun bir biçimde materyallerini yenilemek zorunda kalmaktadır

Yabancı dil derslerinde kullanılan ders kitaplarının yararının gün geçtikçe azalması, öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu tarafından "kitap elzemdir" görüşünün benimsenmemesi sonucunu ortaya çıkarmaktadır.

1973 yılında Fransa'da Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde kurulan bir komisyon tarafından Fransız dili öğretiminde reform çalışmaları yapılmaya başlanmış ve özellikle Fransız dili öğretiminde sınıfların kendi içlerine kapalı olarak eğitim yapmalarının yanlışlığı üzerinde durulmuştur.¹

Son on yıldır kültürdeki yeni çehre sadece aile ortamının etkisi ile değil dış dünyanın, Paris III Üniversitesi yabancı dil öğretimi uzmanı Profesör Louis PORCHER'nin deyişi ile, "paralel okul" un etkisi sonucu ortaya çıkmaktadır. Paralel okul geleneksel kültüre ters yönde gelişen iletişim araçlarının kaynak olduğu sadece bilgi birikimi değil ışıl ışıl, apayrı canlı ve rekabet dolu bir tüketim dünyası getirmektedir yeni kültür birikimine.² Okul içinde kapalı kalmayı yeğlemek ve bu paralel, albenisi olan dünya ile rekabet etmek yerine iki dünya arasında bir köprü kurmaya çalışmak gerekir.

* Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi.

1. L. Chambard, R. Damoiseau, "La chanson d'aujourd'hui", Sèvres, Ciep Collection Civilisation, Nisan 1984, s. 13.
2. L. Porcher, "L'école Parallèle", Paris, Larousse, 1974.

Neye yarar sınıfın içinde apayrı bir dünya yaratıp öğrenmeyi dış dünyadan soyutlamak?

Günümüzde artık kitapların yerini bağımsız öğretim ortamlarını oluşturan araçlar; romanlar, gazeteler, dergiler, şarkılar v.s. almakta ve öğreten kime, neyi, nasıl öğreteceğinin bilincine vardığından öğretim ortamlarını kendi oluşturmayı yeğlemektedir.

Öğretmen sınıfta geçici ve günlük öğretim durumlarını kullanabilme yürekliliğini göstermek durumundadır. Çünkü sınıf dış dünyadan kopuk yaşayamaz ve bugünün dünyası ise anlık yaşanıp bitiveren olaylarla doludur. Sınıfta yıllardır deneneleşmiş yöntemler, uzun süren hazırlıklar sonunda oluşturulmuş planlı programlı dersler, ve çok sayıda kişi tarafından test edilmiş araç gereçleri bir yana bırakıp çabuk, hızlı anlık ve gereksinimlere göre bir yerde rastlantısal seçilen belgeleri işlevsel hale getirmek zor bir eylemdir, yüreklilik ister, riskleri göze almayı gerektirir.

Bu yaklaşımdan hareketle kültürünü en doğrudan iletebilen, kültürel öğeleri içermesi açısından en zengin kaynak diye bilinen ve öğrenenlerin ilgisini yoğunlaştıracak en uygun öğretim ortamları yaratan araçlar kabul edilmelidir ki "otantik" dokümanlardır. Vossler'e göre dilin insanlar arasında iletişim aracı olarak kullanılması dilin toplumsal bir işleve sahip olduğunu ortaya koymakta ve dil o toplumla onun kültürü arasında ilişki kurma rolünü de üstlenmektedir. Dil ve kültür birbirine diyalektik bir bağ ile bağlıdır. Dil kişiyi kültüre götürür, kültür ise dilin edinilmesini sağlar. Birbiriyle bu denli iç içe olan bu iki unsuru taşıyan becerileri edindirme çabası da en etikili biçimde otantik dokümanlar aracılığı ile sağlanabilir.³

Otantik dokümanların yabancı dil öğretilen bir sınıfa girişi artık tartışılmaz konumdadır. O halde bu dokümanların sınırları ve çeşitlilikleri üzerinde incelemeler yapmanın ve tartışmalar açmanın sırası gelmiş bulunmaktadır.

Nedir tanımı otantik sözcüğünün?

- 1- Resmî,
- 2- Aslına uygun,
- 3- Gerçek, sahte olmayan,
- 4- İçten, doğal, bozulmamış, diye tanımlanır sözlüklerde.⁴

3. L. Chambard, R. Damoiseau, op. cit, p. 15.

4. T. Saraç, "Grand dictionnaire français-turc", İstanbul, Adam, 1985, s. 118.

Yabancı dil öğretiminde kullanılan tanımına gelince: görsel ya da işitsel, sınıf için yapılmamış, ama bir iletişim işlevini, bir bilgiyi, gerçek bir dil kavramını karşılamak üzere oluşturulmuş her türlü görsel araca verilen addır. Kayıt edilmiş gerçek bir söyleşinin bir kesiti, bir gazetenin makalesi, Balzac'tan bir sayfa, bir şiir, bir basın bildirisi, bir reklam, bir şarkı hepsi birer "otantik" dokümandır.

Otantik, "sınıf için yazılmış" tanımının tam karşıtıdır. Ama her zaman doğal ve kendiliğinden demek değildir.⁵ Otantik metinler belirli bir eğitim, öğretim amacı için yazılmazlar. Sözkonusu yabancı dil öğretimi olduğunda ise metinler yabancı dili ve kültürü öğrenenler için hazırlanıp yazılanların tam tersine yabancı dil ve kültürün içinde doğup büyüyen insanlar için yazılırlar.

Nelerdir bu dokümanlar:

Çeşitleri: çizgi romanlar, fotoğraflar, resimler, reklamlar, kaydedilmiş diyaloglar, ropörtajlar, sohbetler, mektuplar, hikâyeler, yorumlar, tasvirler, masallar, romanlar, tiyatro eserleri, şarkılar, basın haberleri, sondajlar, prospektüsler v.s.

Sunuları: renkli, siyah/beyaz, parlak/mat, uzun/kısa, orta, parça/bütün, kayıt edilmiş, yazılmış, basılmış, formel/formel olmayan, argo, gazete dili, edebi, politik, bilimsel, teknik, ticari, yöresel deyişler v.s.

Kaynakları: Otantik, yeniden düzenlenmiş, yeniden yazılmış kaynaklar.

Bütün bu çeşitliliklere göz attıktan sonra unutulmamalıdır ki geniş ve sağlam bir dil temeli verilmeden çok önce yabancı dil sınıfına yaratıcılığı sokmak gereklidir, ürettiği süre içinde öğrenen yeni bilgileri almaya istekli ve hazır olacaktır. Ayrıca uygulanacak dokümanın bir sistem olduğunu ve tekrarlanan örüntülerin bir bütününden oluştuğu düşünülürse akla ilk gelen araç romandır.

Gerçekten bir zamanlar roman yabancı dil öğretiminde kullanılan en etkili araç olarak kabul edilirdi, ve romanların yansıttığı kültür, kulandığı dil aracılığı ile öğrenenlerin yabancı dil becerileri geliştirilmeye çalışılırdı. Bugün ise dil öğretiminde kullanılabilecek romanlara bakıldığında ancak konuları itibariyle güncelliğini kaybetmiş olanlardan dil öğretiminde yararlanılabildiği, konuları itibariyle güncel romanların ise kullanılan yeni teknikler nedeniyle anlatım yönünden dil öğrenimi için elverişli kaynaklar oluşturmadıkları görülmektedir.

5. R. Galisson, D. Coste, "Dictionnaire de didactique des langues", F Hachette, 1976, s. 59.

Bu nedenle yeni tekniklerle yazılmış olan romanların yabancı dil sınıfında kullanılmaları hem sakıncalı hemde güdülemeyi zorlaştırıcı olacaktır. Çünkü dil öğrenme aşamasında olan bir grup öğrenene bir de teknik ve anlatım biçimi dolayısı ile anlaşılması güç olanı sunmak önemli öğrenme engelleri doğuracaktır.

Bu bilgilerin ışığında öğretim aracının seçimine gelindiğinde en zengin ve kullanıma en uygun kaynak olarak bir otantik doküman olan ŞARKILAR ortaya çıkmaktadır.

Neden Şarkılar?

Şarkı her zaman güncel gerçeğin bir parçası, bir aynasıdır. Bir anlatım tarzının en görkemli biçimde güncelliğinden hiçbir şey kaybetmeden dillerden düşmeden tekrarlanan kültürel öğelerin örüntülerinin bir bütünüdür. Jean Francois KAHN'a göre şarkı başlı başına bir olaydır.⁶ Tarihi gelişim içinde şarkı her zaman kültürel öğeleri yansıtmaması açısından çok önemli bir sanat dalı olmuştur. Hatta şarkıların politik, sosyo-ekonomik açıdan önemleri üzerinde incelemeler yapılmış ve içerdikleri öğeler ortaya çıkarılmıştır.⁷

Belli bir nesli yansıtan bazı şarkılar bütünü, bir devri yansıtır, bir değerler bütünü içerir, belli bir sentez sonucu ortaya çıkar ve ancak bu aşamalardan sonra kalıcı olmaya hak kazanır. André GAULIN'e göre Quebec'li şarkıcıların şarkıları, yeniden oluşan bir halkın en büyük ve etkili büyükelçileri olmuş diğer dünya kültürleri ile aralarında bir bağ kurulmasını sağlamıştır. Şarkılar toplumun kendi tarafından çizilmiş bir portresi olarak kabul edilirler. Toplumun hissedişini, hayal edişini yansıtarak sınıf içine dek getirebilen bu araçlar yansıttığı toplumun çizgilerini taşırlar.⁸

Fransa'da orta öğretim sınıflarına artık şarkı bir öğretim ortamı aracı olarak girmiş ve birçok bilimsel incelemelere konu olmuştur. 1977 yılında AUPELF (Fransız Dili Öğretimi yapan Üniversiteler birliği) adlı organizasyonun düzenlediği ikinci uluslararası sempozyumun konusunu "ŞARKI İLE EĞİTİM" diye belirleyip dil öğretimine yepyeni bir görüş açısı getirerek tartışmaya açmıştır.⁹

Şarkı sınıfta ilk anda anlaşılmasa bile bir anlamda, kendi yapısı gereği müziği ile derhal etkiler. Bu etkinin genişliğinden yararlanarak içindeki kültürel öğelerden zengin bir öğretim ortamı oluşturulabilir. Fransız şarkılarının araç olarak kullanıldığı Fransız dili dersleri güncel

6. J.F. Khan, Radyo programcısı, gazeteci, yazar, yayın yönetmeni,

7. L. Chambard, R. Damoiseau, **op. cit.**, p. 9.

8. L. Chambard, R. Damoiseau, **op. cit.**, p. 5.

9. Ibid. s. 13.

konular açısından düşünülürse, bir derste Michel SARDOU ile idam cezasına evet¹⁰; Julien CLERC ile hayır¹¹ denebilir. Bu ortamın yaratacağı tartışma ise yabancı dil öğrenenler için konuşma imkanı sağlayarak yararlı olacaktır. Bir başka derste ise, RENAUD ile¹² öğrenenler kendi yaştaşıları olan fransız gencini tanımaya yönelirken onların geleceğe yönelik umutsuzluklarını, yaşadıkları zamanı passif bir direnişle reddedişlerini duyar ve paylaşırlar. Öğretenele ise bu durumun etkisinden yararlanıp ortamı fransızca okuma, yazma, dinleme ve konuşma becerilerini geliştirmek için kullanmak kalır.

Ayrıca unutulmamalıdır ki şarkılar el altında kolayca bulunabilecek edinimi kolay pedagojik materyellerdir, dolayısı ile öğretenin ders öncesi hazırlığını da kolaylaştırırlar. Son olarak belirtmelidir ki şarkı dilinin üç temel özelliği vardır:

1. *Açık seçiklik*, şarkıların dili sınırlı zaman dilimi içinde gerçekleşen, dil derslerinin hızlı temposunda, kavranabilecek açıklıkta olmakta, dil açısından öğrenim engeli oluşturmamaktadır.

2. *Yoğunluk*, şarkıların herbiri kapalı bir küçük dünya oluştururlar ve nakarat tipi dizelerle sağlanan birçok tekrarları vardır. Bu tekrarlar genelde anlaşılması kolay ve akılda kalıcı dizelerdir. Şarkı dili somut sözcüklerle dolu belirli sayıda tümcelerden oluşur, anlatacaklarını basit, doğrudan, açıkça bir ifade kullanarak, bununla beraber yoğunluğu fazla, büyük bir hayal gücüne gönderme yaparak anlatır. Öğreneni sade bir dilin yanı sıra müziğin de yardımı ile sözcüklerin anlam ötesine götürüp yaratıcılığını uyandırır.

3. *Uygunluk*, şarkılarda anlam iskeletini oluşturan anahtar sözcükler vardır ve bu sözcüklerle ilgili soru-yanıt oyunları öğreneni şarkının anlam bütünlüğü konusunda bir fikir sahibi yapar. Bazen benzetmeler yoluyla, bazen anlayarak, bazen de sezerek uygunluk sağlayan elemanlar yardımıyla şarkının genel anlamı kolayca kavranabilir.

Bütün bu bilgilerin ışığında yabancı dil öğretirken şarkı kullanılmaya karar veriliyorsa, sınıfta bu araç NASIL kullanılmalı? NE TİP tekniklerden yola çıkıp? HANGİ yöntemler izlenmelidir?

Şarkıların üç değişik şekilde kullanımları söz konusu olabilir:

1 - Kullanılacak şarkının sözlerinde belirli bir edebî değer olanlar seçilir ve şarkı sözlerinin iyi anlaşılmasına özen gösterilir. Dilinin incelenmesine ağırlık verilir ve anlam derinliklerine inilmeye çalışılır.

10. Michel SARDOU, "Je suis pour"

11. Julien CLERC, "L'assassin assassiné"

12. RENAUD, "Jeunes"

- 2 - Klasik veya modern bazı şairlerin şiirlerini şarkı haline getiren bazı şarkıcıların şarkıları seçilir. BRASSENS, LEO FERRE, JEAN FERRAT, JULIETTE GRECO v.b. gibi şarkıcıların müzikledikleri ARAGON, PREVERT, BAUDELAIRE, VERLAINE, HUGO v.b. gibi şairlerin şiirleri... Bu durumda şarkı şiirin sınıfa girişinde kullanılan bir araç olmakta ve sınıf içinde dersi çekici ve kolaylaştırıcı bir unsur olarak ortaya konulmaktadır.
- 3 - Günlük yaşamın bir çok değişik yönlerini sınıfa sokacak, güncel zamanın liste başı olan sevilen popüler şarkılar seçilir ve konuları, mesajları açısından incelenir. Böylelikle öğrenenin konu açısından da ilgisi çekilir ve açılacak tartışmalarla sınıf içi konuşma imkanı yaratılmış olunur.

Örnek Ders:

Ders : Fransızca.

Eğitim aracı : Şarkı.

Öğrenenler : Kız ve erkek karışık otuz kadar üniversiteli öğrenen.

Şarkının adı : "TU VERRAS TU SERAS BIEN"

Şarkı sözü yazarı ve söyleyeni : JEAN FERRAT¹³

— Şarkının başlığı tahtaya yazılır. Başlık tümcesi hakkında soru-yanıt tekniği ile tahmini anlam tartışmaları yapılır.

- Qui est "tu" ?

- Qui dit-il "tu verras tu seras bien" ?

- Qu'est-ce qu'il va voir "tu" ? Pourquoi ? etc.

— Şarkı teypten dinletilir ve sınıf bir müddet sessiz bırakılır. Her öğrenen müziğin etkisi ile kendi kendisine kalıp şarkının anlamını sezmeğe uğraşacaktır.

— Şarkının sözleri sınıfa dağıtılır. Öğrenenlerden metni sessizce iki kez okumaları istenir. Genel olarak neden söz edildiği konusunda sınıfta kollektif bir inceleme yapılır.

TU VERRAS

TU SERAS BIEN

Paroles et Musique de Jean FERRAT

J'aurais bien voulu te prendre

Avec nous comme autrefois

Mais Suzy m'a fait comprendre

Qu'on est un peu à l'étroit

13. Jean Ferrat, 1930 doğumlu, yazar-besteci-yorumcu-kompozitör. 1962 Büyük Plak Ödülü (Grand Prix du Disque)

Il faut être raisonnable
Tu ne peux plus vivre ainsi
Seule si tu tombais malade
On se ferait trop de souci
Tu verras tu seras bien
On va trier tes affaires
Les photos auxquelles tu tiens
Celles de papa militaire
Des enfants et des cousins
C'est drôle qu'une vie entière
Puisse tenir dans la main
Avec d'autres pensionnaires
Vous en parlerez sans fin
Tu verras tu seras bien
Oui je vois le chat, s'agite
On ne trompe pas son instinct
Mais il oubliera très vite
Dès qu'il sera chez les voisins
T'auras plus de courses à faire
De ménage quotidien
Plus de feu en plein hiver
T'auras plus souci de rien
Tu verras tu seras bien
Ton serin chante à tue-tête
Allons maman calme-toi
Oui le directeur accepte
Que tu le prennes avec toi
Y'a la télé dans ta chambre
En bas y'a un beau jardin
Avec des roses en décembre
Qui fleurissent comme en juin
Tu verras tu seras bien
Et puis quand viendra dimanche
On ira faire un festin
Je me pendrai à ta manche
Comme quand j'étais gamin
Tu verras pour les vacances
Là où l'on chante où l'on danse
On ira où tu voudras
Tu verras tu seras bien

—CHAMPS LEXICAUX

- être à l'étroit : être dans un espace trop petit,
synonymes : juste, serré...
analogies : action de resserrer : serrer,
étrangler...
passage étroit : Bosphore,
canal,
La Manche.
La Manche..
état resserré : rétréci, juste, serré...
objets étroits : aiguille, angle,
bande....
antonymes : large, grand, spacieux, vaste....
- être raisonnable : être doué de raison,
synonymes : intelligent, pensant, sage, sensé...
analogies : faculté de raison : esprit,
pensée...
action de raisonner: philosophie,
logique,
discuter...
caractère de raison : saine raison,
justesse,
vérité...
antonymes : déraisonnable, perdre la tête,
n'avoir ni rime ni raison, fou,
irrationnel....
- trier les affaires : choisir parmi d'autres, extraire d'un plus grand
nombre, après examen,
synonymes : démêler, nettoyer, arranger,
classer...
analogies : séparer : triage, trieur, mettre à
part...
choisir : examen, choix, revision,
éliminer...
antonymes : mélanger, mêler...
- le serin : petit passereau, à bec court et épais, au plumage
généralement jaune,
synonymes : canari, niais, nigaud...

un festin : petite fête, repas de fête, d'apparat, au menu copieux et soigné,

synonymes : bauguet, gueuleton, faire ripaille, manger....

un gamin : petit garçon qui servait d'aide, de commissionnaire à un artisan, un commerçant,....

synonymes : garnement, polisson, espiègle, gosse, enfant...

antonymes : adultes, sérieux...¹⁴

— TEMPS DES VERBES

Futur : viendra, ira, pendrai, verras, sortira, auras...

conditionnel présent : on se ferait trop....

conditionnel passé : j'aurais bien voulu...

subjonctif présent : que... puisse...

que... tu le prenne....

— LE TABLEAU DES PRONOMS SUJETS

1 - **ON** : pronom indéfini sujet qui concerne ici le fils et la mère c'est-à-dire "nous", "toi" et "moi".

-on est un peu à l'étroit

-on se ferait trop de souci

-on va trier tes affaires

-on ira faire un festin

-on ira où tu voudras

2 - **ON** : pronom indéfini sujet qui concerne ici "le chat" et "les hommes"

-on ne trompe pas son instinct

-là où l'on chante ou l'on danse

— CARACTERE POETIQUE

La langue est assez simple et proche du langage de tous les jours. Mais quand même il faut faire sentir aux enseignés les vrais sens des phrases.

- "Tu verras tu seras bien" : Le refrain répété plusieurs fois pour convaincre la vieille dame, l'idée de base est expliquée par ce refrain.

- "C'est drôle qu'une vie entière puisse tenir dans la main" : Grâce aux photos anciennes toute la vie de la vieille dame peut se passer entre les mains.

14. Sözcük incelemesinde yararlanılan sözlükler :

- Petit robert, "Dictionnaire de la langue française", Paris, 1973.

- "Nouveau dictionnaire des synonymes", Paris, Larousse, 1977.

- "Dictionnaire Analogique", Paris, Larousse, 1936.

- "Pensionnaire" : Les autres vieux comme la dame.
- "On ne se trompe pas son instinct" : Les animaux et les hommes ont parfois le sens de voir l'avenir par leur instinct. Surtout les animaux comprennent avec leur instinct ceux qui vont leur arriver.
- "Allons maman calme toi" : La mère ne veut pas aller et elle pleure.
- "Le serin, la télé, un beau jardin, des roses en décembre qui fleurissent comme en juin.." : Ce sont des arguments trouvés par le fils pour convaincre sa mère.

— EVOCATION DU PROBLEME SOCIAL

- 1 - **Les thèmes** : - la vieillesse et ses problèmes,
- Les conséquences de la vie moderne qui change, le visage des familles,
- la relation de mère/fils....
- 2 - **Le tableau de la vie d'une vieille femme** : - son fils et sa belle-fille ne veulent pas garder la dame chez eux,
- elle vit avec ses photos et ses souvenirs.
- elle a son chat et son serin qui l'accompagnent...
- 3 - **L'attrait de la vie en pensionnaire** : - des amis comme elle,
- des jardins,
- la télévision,
- les promesses de son fils,
- pas de travail quotidien....

CONCLUSION : *une discussion*; d'abord à aborder à l'oral dans la classe sur "les problèmes de la vieillesse"

une rédaction; sur "est-ce que vous êtes pour ou contre l'auteur", ou bien "le fils" ? Pourquoi, citez vos arguments.

Les questions à poser comme une petite *interrogation* :

- trouvez le refrain de la chanson, expliquez le sens et pourquoi l'auteur répète-t-il ces phrases ?
- avec qui l'auteur parle-t-il, qu'est-ce qu'il essaie à faire?
- l'auteur fait des promesses, pourquoi et lesquelles ?
- mettez-vous à la place de la vieille dame et essayez d'écrire une chanson ou une lettre à votre fils (fille)

Örnek ders ile gösterilmeye çalışıldığı gibi görülüyor ki şarkı ile çok değişik ve çeşitli öğretim ortamları yaratılabilir. Öğreneni güdüleyen, onu kendisine ve arkadaşlarına ait dünyasından koparmayan üstelik dilini öğrendiği kültürü yakınlaştırıp anlamasını sağlayan bu güdüleyici araç; -ŞARKI- dil derslerine katacağı renk açısından da öğreneni ve öğreteni memnun edecektir.